

LITT OM PERLEFISKERIENE I NORGE

Av Kjerstin Gaarder.

Perlefisken var i Norge et regale til 1845. Først for dronningen, siden for statskassen med fogder som mellommenn.

Det første offentlige dokument som omtaler det norske perlefisken er fra 1637, et brev fra Christian IV, til lensmannen over Agdersiden. Det heter at bøndene selger perler til fremmede, men kongen vil at disse skal sendes til ham.

Den dansk-norske regjering hadde vanskeligheter med å gjøre sine administrative foranstaltninger effektive i Norge, og i 1665 innsatte Frederik III den første perleinspektøren. Bøndene som solgte til fremmede skulle straffes med »bestillingsgodes og boeslos fortabelse».

Perlefisken ble aldri lukrativt for kongehuset. Dog vet man, at noen av de senere inspektørene døde som velhavende menn, til tross for moderat offentlig inntekt.

I 1683 forærte Christian V sin dronning Charlotte Amalie inntektene av de norske perlefiskeriene. Gjennom en ivrig og tro oppsynsmann later det til, at det nå noen år ble sendt en del gode perler til dronningen. Syv år etter kom den første kongelige forordning om perlefiskeriene i Norge. Noe forkortet gikk den ut på, at ingen må fiske perler uten dronningens, overinspektørens eller hans underinspektørers tillatelse og tilstedeværelse.

Ulovlig fisking ble straffet første gang med 100 riksdalers bot, andre gang med Bremerholm (tukthus).

Angivelsen av slike straffbare forhold ble belønnet med en gave, og var det en bonde, skulle dessuten hans sønn eller bror være forskånet for utskrivning. (Den gang tjenestegjorde en nasjonal soldat i 9 år).

Også perlefiskerne ble forskånet for utskrivning, men forpliktet seg til å drive med fiske like lenge.

Gjennom plakater ble det bekjentgjort at

alle perler på urette hender skulle selges til betrodde for halvparten av sin verdi, med påfølgende trussel om straff.

En prisliste fulgte med. Perlene ble målt etter hvor mange det går på en tomme. 8 - 12 perler på 1 tomme, 1 skilling pr. stk. 7 perler på 1 tomme, 3 skilling pr. stk., o.s.v.

5 perler på 2 tommer kom opp i 2 - 3 riksdaler. Til sammenligning kan nevnes at en inspektør ble lønnet med 200 rdr. årlig.

I årene som fulgte har antagelig utgiftene til administrasjon av oppkjøp og kontroll langt oversteget inntektene. Til tider var den største inntektskilden til kongehuset bøtene som ble ilagt dem som bedrev ulovlig fiske.

Omsetningen av perler var allikevel stor. Det foregikk en livlig handel med utenlandske skip.

Etterhvert ble elvene fattige. Muslinger var drept i tusentall. Tilveksten var langt mindre enn beskatningen. En musling er ikke kjønnsmoden før den er om lag 20 år, den kan leve til den er 80. Perlene vokser sakte. På 12 år blir perlen på størrelse med en ert. Senere, da man fant ut at en ikke behøvde drepe dyrene for å undersøke dem, ble muslingene anbefalt åpnet hvert 7. år.

I 1800 mistet perlefiskerne sine rettigheter. Elvene ble erklært for oppfiskede. Hvor store mengder perler som ble tatt opp i årenes løp er det vanskelig å gjøre seg noen formening om.

En undersøkelse foretatt i Bayern i 1831 - 32 viste at man måtte åpne 2 700 muslinger for å finne en god perle, 2 200 muslinger for å finne en middels god perle, 103 muslinger for å finne en dårlig perle.

I 1840 fikk fisket igjen et oppsving. Bestanden hadde øket. Etter adskillelsen fra Danmark fikk staten retten til all inntekt av dette fisket.

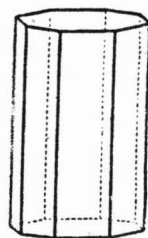
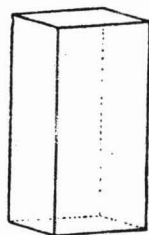
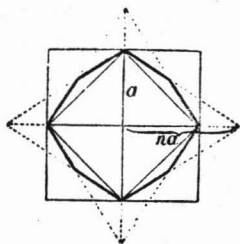
I 1845 gikk retten over til grunneierne selv, i håp om at de i egen interesse ville verne om bestanden.

Norske perler var i kommersielt bruk langt inn i vårt århundre, inntil kulturperlen utkonkurrerte den prismessig.

I dag er norske perler mest for spesielt interesserte. De rikeste fiskeplassene har

til alle tider vært på Jæren. Disse elvene er oppgitt som særdeles gode: Åroselven, Sigdalselven, Numedalslågen, Oselven ved Bergen, Berbyelven ved Halden, i Halle-vannet ved Larvik, Akerselven, Hobøl-elven ved Moss.

Navnet Berlevåg er antagelig i betydningen perleelv.

Krystalltegning.

NYE BØKER:

Oftedahl, Christoffer

Geologi - 2. utg. -

Oslo: Cappelen, 1980 - 218 sider:

kart, fig - (Cappelens almanakker).

ISBN: 8202047692.

Paleontologi

Påhlsson, Ingemar

A standard pollen diagram from the Lojsta aera of central Gotland.

Uppsala: Societas Upsaliensis pro Geologia Quaternaria.

1977 - 40 sider: ill., kart, diagr.

Diss. Uppsala univ.

ISBN 9173880027.

Geografi

Gamle norske kart: samkatalog over utrykte kart fra de siste 300 år/Norsk Lokalhistorisk institutt, hovedredaktør Rolf Fladby, redigert av Leif T. Andressen, Alfhild Nakken Libæk, Terje Schou - b 1 - Oslo.

Universitetsforlaget, c 1979.

Smykkestener og steinsliping.

av gemolog Sam Casie Chetty.

En fagbok for alle som er interessert i steiner.

Å slipe smykkesteiner er en stor hobby over hele verden.

Mange finner selv sine råstener ute i naturen, andre kjøper dem.

Å arbeide frem en gnistrende skjønnhet av et grovt stykke stein er et eventyr. For å få et godt resultat gjelder det å ha kunnskap om de forskjellige steners egenskaper og behandle dem på riktig måte.

Forfatteren redegjør her utførlig om et stort antall smykkesteners fysiske og optiske egenskaper og beskriver i detalj hvordan man sliper myke cabochoner eller lysbrytende fasetter, hvilke hjelpemidler man trenger og hvordan de brukes.

208 sider, 30 fargebilder, 35 sort/hvitt bilder, 115 tegninger.

Utkommer i Sverige i slutten av oktober. Kommer til å finnes på svensk i Norge hos Wennergren - Cappelen A/S, Nedre Vollgate 4, Oslo 1.